

50 ÉVE ALAPÍTOTTÁK A FLEISCHMANN RUDOLF DÍJ ELŐDJÉT A FLEISCHMANN RUDOLF EMLÉKPLAKETTET

Matuz János - Bóna Lajos

Gabonakutató Közhasznú Kft, Szeged

Az Északkelet-Magyarországi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet (Kompolt) fennállásának 50. évfordulója alkalmával, 1968. július 29-én a felettes szervek jóváhagyták a Fleischmann Rudolfról elnevezett emléklakett alapítását a kiváló növénynevelési teljesítmény elismeréseként.

Fleischmann Rudolf
1879-1950

- 1918, Kompolt,
- (Rumai 244 x Székács 1)x Kanred
- F. 481, sziki búza**, 1939
állami elismerés
- „MF”, „F” viharbúza
- Kukorica, rozs, zab, kender,
lucerna, baltacim, bükköny,
tarajos búzafű, angolperje, réti
ecsetpázsit, réti perje,
gyöngybab, akácfa

Fleischmann Rudolf (1878-1950), a Nyugat-Csehországban Égerben született és Kompolton halt meg. Fiatalon bejárta a Monarchia számos gazdaságát, kísérleti telepét. Kukoricával, búzával és egyéb gabonafélékkel foglalkozott elsősorban - máig nemzetközileg ismertek F-jelű fajtái. De ezek mellett még számos növényfajban (fűfélék, kender, akác) meghatározó kutatásokat végzett. 1918-tól került Kompoltra az akkor újonnan alapított Vetőmagnevelő és Értékesítő Telep vezetőjeként, ahol megsokszorozott energiával folytatta munkáját és érte el nemzetközileg is magasan elismert eredményeit. 1950 november 13-án a tenyészkertben, kukoricájával kezében érte a halál. A magyar növénynevelés tudományát és gyakorlatát megalapozó és azt hosszú időre meghatározó személyiség életét végig kísérte a szakma szeretete és az iránta való igényesség és hűség. Életének példájával, pozitív szemléletével örök mintát nyújt a magyar növénynevelőknek nemzedékeken át.

Az ő emlékét hirdeti az idén 100 éves kompolti intézet, amelynek neve 1993-tól: Fleischmann Rudolf Kutatóintézet. Fenntartója az Eszterházy Károly Egyetem (Eger), Gyöngyösi Károly Róbert Campusa.

50 évvel ezelőtt a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 40/1968. (MÉM. É. 22.) MÉM számú utasítása meghatározta a Fleischmann Rudolf emléklakett adományozás feltételeit (a kitüntetettek körét), az emléklakett formáját, feliratait.

„A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 40/1968. (MÉM. É. 22.) MÉM számú utasítása a „Fleischmann Rudolf” emléklakett alapításáról

A Magyar Tudományos Akadémia elnökével egyetértésben a következő utasítást adom ki:

1. Fleischmann Rudolf, a legeredményesebb magyar növénynevelő emlékére, a hazai növénynevelők munkájának erkölcsi elismeréséül „Fleischmann Rudolf” emléklakettet alapítok.
2. A „Fleischmann Rudolf” emléklakettet a növénynevelés terén kiemelkedő értékű gyakorlati és elméleti munkát végző hazai növénynevelők részére adományozom.
3. Az emléklakett adományozására a Mezőgazdasági Minősítő Tanács tesz javaslatot; átadása ünnepélyes keretek között történik.
4. Az emléklakett bronzból készül, kerek, 80 mm átmérőjű, 4 mm vastag; egyik oldalán Fleischmann Rudolf domborművű arcképe, alatta 1879-1950, felette „Fleischmann Rudolf emléklakett”; körirattal; a másik oldalán, mikroszkópon keresztül fektetett búzagalász dombormű „Kiváló Magyar Növénynevelő Munkáért” körirattal. (1. ábra)
5. Az emléklakett díszdobozba 10x14 cm nagyságú; világosbarna színű borítással, belül világoskék szelvényekkel bélelt.
6. Az emléklakett adományozásának részletes feltételeit külön állapítom meg. Az adományozás előkészítésével, a kitüntetett növénynevelők nyilvántartásával (az emléklakett gondozása) kapcsolatos feladatokat az Országos Mezőgazdasági Fajtakísérleti Intézet látja el.
7. Az emléklakettel kitüntetett növénynevelők nevét, az adományozás indokait a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium hivatalos lapjában közzé kell tenni.
8. Az emléklakett gondozásának pénzügyi fedezetét az Országos Mezőgazdasági Fajtakísérleti Intézet költségvetésében kell biztosítani.
9. Ez az utasítás közzétételének napján lép hatályba.

Dr. Gergely István s. k, miniszterhelyettes”

Az emléklakettet az 1974 és 1975 évet kivéve az 1968-1977 években adományozták. Ez időszak alatt Fleischmann Rudolf emléklakettel összesen 31 főt tüntettek ki. Tizenkilenc a szántóföldi, tizenegy a kertészeti növények és egy személy az erdészeti fák nemesítéséért kapta az emléklakettet (1. táblázat).

1. táblázat. Fleischmann emléklakettel 1968-1977. években kitüntetett növénynemesítők		
Év	Név	nemesítés vagy más tevékenység
1968.	Friedrich Béla (1899-1980)	árpa, búza, kukorica
	Obermayer Ernő (1888-1969)	fűszerpaprika
	Vezekényi Ernő (1900-1973)	szegletes lednek, perje, búza
	Papp Zsigmond †	csillagfürt, rozs és fajtakísérletezés
	Udvaros Károly (1899-1969)	búza, kukorica, répa, lucerna
1969.	Kovács István (1923-2015)	kukorica
	Beke Ferenc (1914-1988)	búza, repce, vörös here
	Németh Márton (1910-1986)	szőlő
	Mészöly Gyula (1910-1974)	paradicsom
	1970.	Kolbai Károly (1901-1972)
Gruber Ferenc (1905-1971)		takarmány füvek
Maliga Pál (1913-1987)		meggy
Angeli Lambert (1916-1971)		étkezési paprika
1971.		Berzsenyi J. László (1903-1982)
	Csatáry Szűcs Kálmán (1912-1973)	zöldborsó, bab
	Penyigei Dénes (1909-1974)	növénytermesztés oktatása
	Tamássy István (1924-1995)	zöldség, gyümölcs szőlő, oktatás
	1972.	Jánossy Andor (1908-1975)
Kiss Árpád (1916-2001)		tritikále, görögdinnye
Barsy Sarolta (1903-1980))		burgonya, lencse
Brózik Sándor (1925-2001)		szilva, szőlő
1973.		Kurnik Ernő (1913-2008)
	Bócsa Iván (1926-2007)	kender, lucerna, koronafürt
	Kozma Pál (1920-2004)	szőlő
	Kopeczky Ferenc (1911-1978)	nyárfa
	1976.	Bálint Andor (1920-2006)
Kovács Gáborné (1926-2016)		kukorica
Kováts Zoltán (1924-2010)		egynyári virágok, füvek
1977.	Rajki Sándor (1921-2007)	búza
	Német János (1931-2013)	kukorica
	Nyújtó Ferenc (1922-1999)	kajszi, meggy

A táblázatból látszik, hogy számos olyan nemesítő kapta meg az emléklakettet, akiknek munkája, nemesítési anyagai még napjainkban is használatosak nemcsak nemesítési alapanyagként, hanem a köztermesztésben is ott vannak: pl. Brózik Sándor, Nyújtó Ferenc gyümölcs, Kozma Pál szőlő, Bócsa

Iván kender és lucerna fajtái stb.. A kitüntetettek nemcsak kiváló nemesítők, hanem gyakran szakmájuk tudós művelői, szakkönyv írói voltak.

Beke Ferenc

Vezekényi Ernő

Udvaros Károly

Kovács István

Obermayer Ernő

Mészöly Gyula

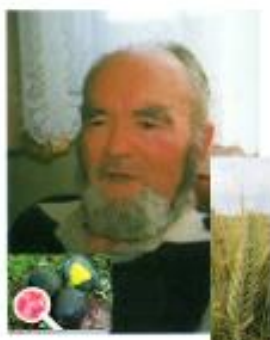
Maliga Pál

Angeli Lambert

Jánossy Andor

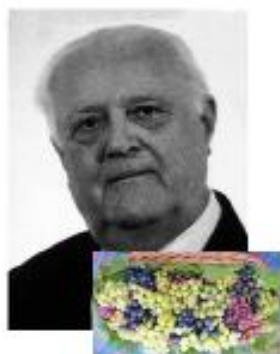
Kiss Árpád

Kurnik Ernő

Bócsa Iván

Kozma Pál

Kopetczyk Ferenc

Rajki Sándor

Németh János

Köztük találhatók a Kossuth-díjas Beke Ferenc, és az MTA tagjai közül Jánossy Andor, Bócsa Iván, Kozma Pál, Mészöly Gyula, Kurnik Ernő, Obermayer Ernő, Rajki Sándor, Tamássy István akadémikusok. Az is megtörtént, hogy nem csak növénynemesítőt tüntettek ki az emlékplakettel, hanem neves egyetemi oktatókat, akik munkájukkal segítettek a növénynemesítés és termesztés fejlődését: Bálint Andor, Kolbai Károly, Penyigei Dénes. Sajnos a plakettel kitüntetettek közül már senki sem él.

1992-ben Bócsa Iván akadémikus közbenjárására a 2/1992. (I. 27.) FM rendelettel egy új korszak kezdődött a Fleischmann Rudolf emlékplakett történetében: ezután a neve Fleischmann Rudolf Díj lett, a plakett formája, felirat nem változott. A rendelet szerint a „Fleischmann Rudolf díj a hazai növénymentesítés terén kiemelkedő értékű gyakorlati és elméleti munkát végzők tevékenysége elismeréséül augusztus 20-a alkalmából évente 2 díj adományozható”. A díjjal emlékplakett, az adományozást igazoló okirat és 30 000 Ft összegű jutalom jár. Ettől kezdve a 2010 év kivételével minden évben kiadásra került.

A díj kiadására vonatkozóan 1992 óta több miniszteri rendelet jelent meg, közülük a legfontosabbak:

91/2003. (VII.31) FVM rendelet

4. a) A Fleischmann Rudolf-díj a hazai növénynemesítés terén kiemelkedő értékű gyakorlati és elméleti munkát végzők tevékenysége elismeréséül, augusztus 20-a alkalmából — évente 3 díj — adományozható. A díjjal emlékplakett, az adományozást igazoló okirat és jutalom jár.

58/2012. (VI. 25.) VM rendelet

10. § (1) Fleischmann Rudolf Díj a hazai növénytermesztés és növénynemesítés terén kiemelkedő értékű gyakorlati és elméleti munkát végzők tevékenységének elismeréséül adományozható.

(2) Szakterületenként évente három-három díj adományozható az augusztus 20-ai állami ünnep alkalmából.

25/2015. (V. 27.) FM rendelet

10. § (1) Fleischmann Rudolf Díj a hazai növénytermesztés és növénynemesítés terén kiemelkedő értékű gyakorlati és elméleti munkát végzők tevékenységének elismeréséül adományozható.

(2)10 Szakterületenként évente két-két díj adományozható az augusztus 20-ai állami ünnep alkalmából.

Amint az 58/2012 és a 25/2015 FM rendeletekből látható a minisztérium a növénytermesztés területén kiemelkedő munkát végzőket is bevonta a díjjal kitüntethetőek körébe.

Fleischmann Rudolf Díjban 1992-től napjainkig 74 kiváló növénynemesítő és 18 növénytermesztő részesült. A 74 növénynemesítő közül negyvenöten főleg szántóföldi, huszonkilencen főleg kertészeti fajokat nemesítettek (2a és 2b táblázat, a dőlt betűvel írott személyek nem nemesítők).

2a. táblázat. Fleischmann díjjal 1991-2006 években kitüntetettek

Év	Név	nemesítés és más tevékenység
1992.	Barabás Zoltán (1926-1993)	búza, cirok
	Daniel Lajos (1913-2000)	csemege és pattogatni való kukorica
	Gyulavári Oszkár	bíborhere, kukorica
	Szentiványi Péter (1926-2018)	dió, gesztenye
1993.	Balla László (1933-2014)	búza
	Lelley János (1909-2003)	búza
	Simonné Kiss Ibolya (1929-2015)	rizs
	Retkes József	díszfák, díszcserjék
1994.	Erdei Péter (1928-2001)	búza, fajta-specifikus agrotechnika
	Janowszky János	takarmány-, park- és ipari fűvek
	Magassy Lajos (1929-2009)	cukorrépa
	1995.	Kovács Károly (1926-2003)
Sárvári István (1923-1996)		burgonya
Szalva Péter (1920-2002)		zöldség növények
1996.	Csizmadia D. József (1918-2013)	szőlő
	Szunics László (1937-2015)	búza
	Kapeller Károly (1932-2005)	fűszerpaprika
	1997.	Bakonyi Károly (1921-2010)
Horváth Sándor (1937- ? †)		burgonya
Kertész Zoltán (1943-2017)		búza
1998.	Frank József	napraforgó, olajlen, sütőtök
	Márkus Ferenc (1935-2003)	fűszerpaprika
	Samir Rady (1941-2011)	kukorica
	1999.	Matuz János
Koleda István (1926-2001)		szőlő
Szilágyi Kálmán (1928-2010)		szamóca, alma, cseresznye
2000.	Apostol János	cseresznye, meggy
	Gergács József (1938-2008)	nyárfa, fűzfa, erdészeti növénykórtan
	Vágó Mihály (1925-2009)	lucerna, rozs
2001.	Hollósy Szilárd (1952-2001)	olajlen
	Kollányi László (1934-2006)	bogyós gyümölcsűek
	Kovács Sándor	alma, pipacsmeggy
2002.	Barabits Elemér (1921-2003)	fás szárú dísznövények
	Kovács Gábor (1925-2007)	lucerna, olajtök, szója
	Szundy Tamás	kukorica
2003.	Márk Gergely (1923-2012)	rózsa
	Palágyi András	árpa, zab
	Pintér Zoltán	kukorica
2004.	Zatykó Lajos	étkezési paprika
	Hajdu Edit	szőlő
	Pálvölgyi László	napraforgó, szója
2005.	Tóth Sándorné	lóbab, lencse, lucerna
	Velich István	sárgadinnye, bab, görögdinnye
	Kozma Pál	szőlő
2006.	<i>Kismányoki Tamás</i>	<i>növénytermesztés, oktatás</i>

Barabás Zoltán

Balla László

Lelley János

Simonné Kiss Ibolya

Szalva Péter

Csizmadia Darab József

Bakonyi Károly

Kertész Zoltán

Szilágyi Kálmán

Kollányi László

Márk Gergely

Vágó Mihály

Márkus Ferenc

Kovács Gábor

Barabits Elemér
Giszabénykertész, Alótakarcsi Faiskola

Barabits Elemér

Schmidt Gábor

2b. táblázat. Fleischmann díjjal 2007-2018 években kitüntetettek

Év	Név	nemesítés és más tevékenység
2007.	Heszky László	rizs, szója, genetika, biotechnológia
	Schmidt Gábor (1944-2014)	díszfa és díszcserje és oktatás
	Somogyi György	fűszerpaprika
2008.	Siklósiné Rajki Erzsébet	cirok
	Kerek Mária	kajszi
	Nagy Béla	lucerna, szója, bab
2009.	Porpáczy Aladár	bogyós gyümölcsűek
	Sutka József (1936-2010)	búza citogenetika
	Lönhardt Miklós	burgonya
2011.	Kajdi Ferenc	szója, búza, fehérmustár
	Láng László	búza, zab, tritikálé, tönköly
	Márk Gergely (1923-2012)	rózsa
	Polgár Zsolt	burgonya
	Szépe Ferenc	vetőmagtermesztés fejlesztése
2012	Pedryc Andrzej (1955-2015)	kajszi
	Mesterházy Ákos	búza, kórtani kutatás
	Köhler Mihály	öko-gazdálkodás
	Milkovics Sára	vetőmag labor vizsgálat
2013	Mátrai Pál	vetőmagtermesztő
	Reszegei László	vetőmagtermesztő
	Csősz Lászlóné (1952-2016)	búza
	Orlóczi László	dísznövények, oktatás
	Szabó Tibor	alma, meggy, köszméte
	Zászlós Tibor	mezőgazdasági vállalkozó,
2014	Balikó Sándor	szója, borsó, bab, kukorica
	Csilléry Gábor	paprika
	Hajós Lászlóné dr. Novák Márta	kukorica, oktatás
	Kruppa József	tritikálé, rozs, burgonya, lucerna
	Oross Dénes	kukorica
	Szilágyi László	vetőmagtermesztő
	2015	Barabits Elemér
Marton L. Csaba		kukorica
Vágvölgyi Sándor		napraforgó
Kulcsár Ildikó		vetőmagtermesztő
Lukács József		fajtavizsgálat, vetőmag
Pásztor András		vetőmagtermesztő
2016	Papp Mária	búza
	Hoffman Sándor	növénytermesztés, oktató
	Hadi Géza	kukorica
	Kiss Erzsébet	biotechnológia, oktatás
2017	Bedő Zoltán	búza, zab, tritikálé
	Jolánkai Márton	növénytermesztés, oktatás
	Szekeres József	mezőgazdasági vállalkozó
	Zatykó József	bogyós gyümölcsűek
2018	Beke Béla Ferenc	búza, durum
	Ertseiné Peregi Katalin	növénytermesztés, fajtavizsgálat, vetőmag minősítés
	Réthy László	búzatermesztés, téstagyártás
	Tóth Magdolna	alma, kutatás és oktatás

A Fleischmann díjjal kitüntetettek közül számosan a nemesítés igazi tudósai, akadémikusok – Barabás Zoltán, Heszky László, Mesterházy Ákos, Bedő Zoltán – és szakkönyvek, monográfiák írói, szerkesztői: Lelley János, Balla László, Simonné Kiss Ibolya, Porpácz Aladár, Márk Gergely, Frank József, Apostol János, Hajdú Edit és mások. Egy nemesítő – Márk Gergely, a magyar rózsák tudósa – mintegy 600 rózsafajta vezető nemesítője, két alkalommal is kapott Fleischmann díjat, 2003-ban és 2011-ben.

A díjazottak közül többen az egyetemi oktatásban is aktívak voltak (pl. Sutka József, Pedryc Andrzej, Porpácz Aladár és mások) ill. jelenleg is oktatnak (Kiss Erzsébet, Jolánkai Márton és mások).

Utoljára amint említettem az FM 25/2015. (V. 27.) rendelete szabályozta a földművelésügyi miniszter által adományozható díjakat és más elismeréseket. A rendelet szellemében a Fleischmann Rudolf Díj, mint az egyik legrangosabb szakmai kitüntetés, a hazai növénytermesztés és növénynevelés terén kiemelkedő értékű gyakorlati és elméleti munkát végzők tevékenységének elismerését szolgálja – remélhetően hosszú nemzedékeken keresztül.

